

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Θέματα Διγλωσσίας

Ενότητα: Διγλωσσία και Ελλάδα

Ιωάννης Γαλαντόμος

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1.	Σκοποί ενότητας	4
2.	Περιεχόμενα ενότητας	4
3.	Έννοιες – Λέξεις κλειδιά	4
4.	Θεωρητικό πλαίσιο	5
5.	Διγλωσσία και ελληνική πραγματικότητα	5
6.	Η δίγλωσση εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	6
7.	Βιβλιογραφία	6

1. Σκοποί ενότητας

- Αναγνώριση της γλωσσικής ποικιλομορφίας ως αναπόσπαστο χαρακτηριστικό της ελληνικής πραγματικότητας
- Εξοικείωση με τις διάφορες «μειονοτικές» γλώσσες που ομιλούνται στη σημερινή Ελλάδα
- Εξοικείωση με τις διάφορες μορφές παροχής δίγλωσσης εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε παλαιότερες χρονικές περιόδους αλλά και σήμερα

2. Περιεχόμενα ενότητας

- Θεωρητικό πλαίσιο
- Διγλωσσία και ελληνική πραγματικότητα
- Η δίγλωσση εκπαίδευση στην Ελλάδα

3. Έννοιες – Λέξεις κλειδιά

- Γλωσσική ποικιλομορφία
- Μειονοτικές γλώσσες, χαμηλή, μέση και αυξημένη βιωσιμότητα, βλάχικη αρβανίτικη, σλαβομακεδονική, πομακική, ρομανί, τουρκική
- Abecedar, μειονοτική εκπαίδευση, δίγλωσσα σχολεία

4. Θεωρητικό πλαίσιο

- Γλωσσική ποικιλομορφία: αναπόσπαστο χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας (Σελλά-Μάζη, 2001· Τσιτσελίκης, 2001).

5. Διγλωσσία και ελληνική πραγματικότητα

- Η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει δίγλωσσους πληθυσμούς.
- 1951: τελευταία απογραφή με ερωτήσεις αναφορικά με τη μητρική γλώσσα των πληθυσμού.

Πίνακας 1: Στοιχεία απογραφής του 1951 αναφορικά με τις ομιλούμενες γλώσσες στην Ελλάδα (Τσιτσελίκης, 1996)

Γλώσσα	Συνήθως ομιλούμενη	Μητρική
ελληνική (χριστιανοί ορθόδοξοι)	7.409.802	7.258.657
ελληνική (άλλων θρησκευμάτων και δογμάτων)	45.466	39.221
τουρκική (μουσουλμάνοι)	92.443	92.219
τουρκική (ορθόδοξοι, άλλοι χριστιανοί)	25.456	87.640
βουλγαρική/πομακική	17.854	18.671
κουτσοβλαχική	10.551	39.855
μακεδονοσλαβική/σλαβική	10.316	41.017
αλβανική	7.803 (χριστιανοί)	22.736 (χριστιανοί)
αθιγγανική	4.147	7.429
αρμενική	3.677	8.990
ισπανική (ή λαντίνο)/εβραϊκή	164	1.334/853
άλλες	5.570	11.500

- Σελλά-Μάζη (2001): με βάση την πιθανολογούμενη βιωσιμότητα των διαφόρων (μειονοτικών) γλωσσών → γλώσσες χαμηλής, μέσης και αυξημένης βιωσιμότητας αντίστοιχα.
- Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται η βλάχικη και η αρβανίτικη, στη δεύτερη, η σλαβομακεδονική, η πομακική και η ρομανί, ενώ στην τρίτη κατηγορία εντάσσεται η τουρκική.
- Βλάχικη: δημώδης ανατολική λατινική γλώσσα (Λαζάρου, 1986/1987)- συγγενεύει (αν και διαφορετική) με τη ρουμανική (Siguan, 1990).
- Αρβανίτικη: διάφορες ποικιλίες της τόσκικης (η μια εκ των δύο διαλέκτων της αλβανικής γλώσσας, η άλλη είναι η γκέγκικη) (Tsitsipis, 1983).
- Σλαβομακεδονική: σλαβικά ιδιώματα που ομιλούνται σε περιοχές της δυτικής, κυρίως, Μακεδονίας-συγγενεύει με τη σλαβική γλωσσική μορφή (ή κατ' άλλους διάλεκτο της βουλγαρικής) που ομιλείται στην πΓΔΜ (πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας) (Σελλά-Μάζη, 2001).
- Πομακική: σλαβική ποικιλία με έντονες τις επιδράσεις τόσο της τουρκικής όσο και της ελληνικής γλώσσας (Σελλά-Μάζη, 2001).

- Ρομανί: γενικός όρος που καλύπτει τις γλώσσες που ομιλούν οι Αθίγγανοι-προφορική γλώσσα και σχετίζεται με τη σανσκριτική και τις βόρειες ινδικές γλώσσες (π.χ. Hindi) (Ζεγκίνης, 1994).
- Η μόνη δίγλωσση ομάδα της οποίας η μητρική γλώσσα ανήκει στην κατηγορία της υψηλής βιωσιμότητας είναι οι τουρκογενείς και τουρκόφωνοι της Δυτικής Θράκης (Σελλά-Μάζη, 2001).

6. Η δίγλωσση εκπαίδευση στην Ελλάδα

- Πρώιμες μορφές οργανωμένης δίγλωσσης εκπαίδευσης στην Ελλάδα μπορούν να εντοπιστούν τη δεκαετία 1925-1935 (ίδρυση είκοσι τεσσάρων (24) δημοτικών σχολείων και τριών (3) γυμνασίων για βλαχόφωνους-Abecedar (αλφαβητάρι για τους σλαβόφωνους της Δ. Μακεδονίας) (Διβάνη, 1995· Σελλά-Μάζη, 2001· Τσιτσελίκης, 2001).
- Σήμερα στην Ελλάδα η μόνη γλώσσα (πέραν της επίσημης ελληνικής) που τυγχάνει θεσμοθετημένης νομικής προστασίας είναι η τουρκική κατ' εκτέλεση των διατάξεων της Συνθήκης της Λοζάνης (Τσιτσελίκης, 2001).
- Πρόγραμμα σπουδών της μειονοτικής εκπαίδευσης: ισχυρά προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης.
- Το εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί στη μειονοτική εκπαίδευση ανήκει στις ακόλουθες κατηγορίες:
  - Έλληνες υπήκοοι (χριστιανοί) απόφοιτοι των παλαιών Παιδαγωγικών Ακαδημιών
  - Έλληνες υπήκοοι (μουσουλμάνοι) απόφοιτοι της Ε.Π.Α.Θ. (Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης)
  - Έλληνες υπήκοοι (μουσουλμάνοι) απόφοιτοι δημοσίων διδασκαλείων της Τουρκίας
  - Τούρκοι υπήκοοι απόφοιτοι παιδαγωγικών σχολών της Τουρκίας.
  - Έλληνες υπήκοοι (μουσουλμάνοι) απόφοιτοι ιεροσπουδαστηρίων και ιδιωτικών μουσουλμανικών γυμνασίων ή λυκείων (Βακαλιός et al., 1997).
- Εκτός από την τουρκική διαφορετικές γλώσσες πέραν της ελληνικής διδάσκονται στα ιδιωτικά σχολεία των ισραηλιτικών (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) και αρμενικών κοινοτήτων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Αλεξανδρούπολη και Ορεστιάδα) (Τσιτσελίκης, 2001).

7. Βιβλιογραφία

Βακαλιός, Θ. (σε συνεργασία με Κανακίδου, Ε., Παναγιωτίδη, Ν., & Παπαγιάννη, Β.) (1997). *Το Πρόβλημα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στη Δυτική Θράκη. Έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg.

Διβάνη, Λ. (1995). *Ελλάδα και Μειονότητες. Το σύστημα διεθνούς προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών* (2^η έκδ.). Αθήνα: εκδ. Νεφέλη.

Λαζάρου, Α. (1986/1987). Κουτσοβλάχικα-Ελληνοβλάχικα. Απάντηση σε μια κριτική. *Γλωσσολογία*, 5-6, 155-166.

Σελλά-Μάζη, Ε. (2001). *Διγλωσσία και Κοινωνία. Η ελληνική πραγματικότητα*. Αθήνα: Προσκήνιο.

Siguan, M. (1995). *Les minorités linguistiques dans la Communauté Economique Européenne: Espagne, Portugal, Grèce*. Série "document" Office des publications officielles des Communautés Européennes. Bruxelles-Luxembourg.

Τσιτσελίκης, Κ. (1996). *Το διεθνές και ευρωπαϊκό καθεστώς προστασίας των γλωσσικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων και η ελληνική έννομη τάξη*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Τσιτσελίκης, Κ. (2001). Μειονοτικές γλώσσες στην Ελλάδα. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα* (σελ. 142-145). Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Tsitsipis, L. (1983). Language shift among the Albanian Speakers of Greece. *Anthropological Linguistics*, 25, 288-308.